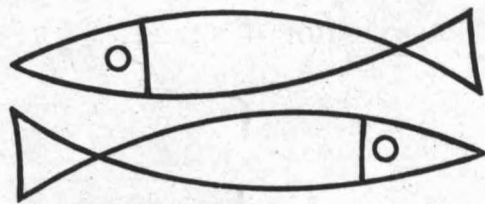

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar

adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

J. D. JANSE — HAARLEMMERMEER

DE LIEFDE DER WAARHEID

In zijn tweede brief aan de Thessalonicenzen troost Paulus de verdrukte gelovigen in Thessalonica met Gods rechtvaardig oordeel. Zij lijden zo voor het Koninkrijk Gods — ze zullen 't ook ontvangen. Zo is 't toch recht: dat aan hun verdrukking verdrukking wordt vergolden en aan hen, de verdrukten, verkwikking. Hoofdstuk 1.

Ook in hoofdstuk 2 treft weer dat wijzen op het rechtvaardige in Gods oordeel.

Daar gaat het over de afval die zal komen.

Dan ontvangen allen, die de waarheid niet geloofd hebben, daarin hun oordeel dat zij door een macht van dwaling, door God gezonden, meegesleept worden om de leugen te geloven. Zij wilden de waarheid niet — dan vallen ze aan de leugen ten prooi.

't Wordt getekend in vs 12 als een kwestie van niet willen: omdat zij een welgevallen hebben gehad in de ongerechtigheid, daarom hebben zij de waarheid niet geaccepteerd. Niet willen aanvaarden.

Maar wat hebben zij daarmee versmaad?

Gods liefde!

Want die „waarheid” waarover het hier gaat is het evangelie. In Coloss. 1 : 5 wordt het duidelijk uitgesproken: „gij hebt (ervan) gehoord in de prediking der waarheid, het evangelie...”

En het evangelie is de boodschap van de liefde van God in Christus Jezus.

Het komt me voor dat Paulus in vers 10 daar ook even de vinger bij legt.

Als hij schrijft niet, kortweg: zij hebben de waarheid niet aanvaard — maar, een beetje 'dubbel-op': „zij hebben de liefde der waarheid niet aangenomen” (St. Vert.).

In nieuwere vertalingen is daarvan meestal gemaakt: de liefde tot de waarheid.

Maar is dat juist? Is dat hier wel bedoeld? Wordt dan dat 'aanvaarden' niet wat vreemd?

Aanvaarden, aannemen doe je wat je wordt aangeboden, wat naar je toekomt van een andere zijde.

Maar liefde tot de waarheid ligt toch aan de kant van de ontvangende partij. Hoe moet je die aannemen?

We zouden nog kunnen denken aan ons 'liefde opvatten' voor iets, maar er staat zo pertinent DE liefde aannemen, en dat in verband met 'de waarheid', met het evangelie. Daar past dat 'aannemen' ook bij, het is de term voor het aanvaarden van de prediking van het evangelie.

Maar ligt het dan ook niet voor de hand hier te denken aan de in dat evangelie op ons toekomende liefde van God!

Daar is Paulus ook verderop mee bezig:

vs 13 — „door de Here geliefde broeders”,

vs 16 — „God, die ons heeft liefgehad”,

3 : 5 — „de Here neige uw harten tot de liefde Gods”.

En zou de apostel nu hier in 2 : 10 niet dit bedoelen:

die mensen — het gaat over mensen „die verloren gaan” — hebben het notabene bestaan om de liefde die hun is gepredikt en betoond in de hun gepredikte waarheid (van

Godswege), DIE LIEFDE NIET AAN TE NEMEN.

Zij hebben maar geen 'leerstellingen' verworpen met het afwijzen van het evangelie, maar Gods liefde, die hen wilde behouden. Die hen wilde behouden: dat staat er ook bij hier in vs 10.

Dat maakt het denken aan de liefde van God nog aannemelijker.

Er staat: „die verloren gaan, omdat zij de liefde (agapè!) der waarheid niet hebben aangenomen om behouden te worden”, of „tot hun behoud”.

We kunnen hier naast leggen Johannes 3:

„Alzo lief heeft God de wereld gehad dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verloren ga... want God heeft zijn Zoon... gezonden... opdat de wereld door Hem behouden worde.” (vs 16, 17).

Daar wordt dan ook gesproken over het oordeel over hen die aan deze liefde van God voorbijgaan: „het licht is in de wereld gekomen en de mensen hebben de duisternis liever gehad dan het licht, want hun werken waren boos.” (vs 19).

Het is precies wat Paulus hier ook aanwijst.

Gods liefde tot behoud is in de prediking der waarheid, het evangelie, naar de mensen toegekomen. Wie gelooft, aanneemt, wordt behouden.

Maar zij hadden de ongerechtigheid liever.

Daarom ontlopen zij de waarheid, en... lopen de leugen in de armen.

Gods oordeel is rechtvaardig!

Het is was om Zijn liefde tot behoud te verwerpen!

Dat zulken verloren gaan — legden zij het daar zelf niet op aan?

En dat wordt nu in die situatie waarop Paulus doelt nog versneld, gestimuleerd. Door de wetteloze met zijn krachten en tekenen. Met de „misleiding van de ongerechtigheid”. (vs 10 begin) Waar Gods liefderijke leiding tot

behoud door geloof in de waarheid wordt verworpen, daar gaat dan „misdadig bedrog” (vert. „Groot Nieuws”) met ons op de loop.

Naar Gods rechtvaardig oordeel.

Als we dit lezen — laten we bedenken wat het evangelie betekent.

Wat 't betekent als het ons wordt en is gepredikt.

De waarheid is geen stel wetenswaardigheden, aardig om te weten.

Geen systeem van waarheden.

Maar de geweldige werkelijkheid van Gods ontzaglijke liefde komt daarin op ons af.

Hij wil ons — nog — redden van het verderf.

Wie durft daaraan voorbijgaan?

IN DIT NUMMER

Pagina 49

Ds J. D. Janse,
De liefde der Waarheid

Pagina 50

Prof. C. Veenhof,
Definitieve uitstoting

Pagina 51

Ds J. Vonkeman,
Iets over zendingsprediking
in Afrika (1)

Pagina 52-53

D. W. L. Milo,
Medezeggenschap

Ds W. G. Visser,
Het boek Daniël

Pagina 54

Drs W. Mak,
Boekbespreking

DEFINITIEVE UITSTOTING

Zoals onze lezers weten werd in dec. 1971 de (vrijgemaakt) Geref. Kerk van Maassluis vanwege haar verzet tegen het „wegroepingskerkrecht”, zoals dat door prof. Kamphuis gepropageerd en in vele kerken in praktijk gebracht werd, door de classis Schiedam uit het kerkverband gestoten. Deze kerk heeft daarna alle mogelijke moeite gedaan om dit vonnis ongedaan gemaakt te krijgen. Zij wilde het verband met de zusterkerken per se niet verbreken. Ze ging o.a. in beroep op de particuliere synode van Zuid-Holland. Maar niets hielp. Het vonnis bleef van kracht. Tenslotte wendde die kerk zich tot de Generale Synode van Kampen (1974). Daar werden alle zusterkerken geconfronteerd met wat de kerk van Maassluis was aangedaan en daar zou een definitieve beslissing over het uitstotingsvonnis worden uitgesproken. Dat is geschied!

En wat deze synode uitsprak heeft de kerk van Maassluis in een „Laatst Appèl” dat zij aan alle zusterkerken toezond duidelijk gemaakt. Hier volgt dat stuk.

Samenvatting

van het onderstaande:

De Classis Schiedam heeft ons uit het kerkverband gestoten. De Generale Synode Kampen-1975 heeft onze bezwaren tegen deze uitstoting afgewezen. De generale synode (Gs) zond ons tevens een brief waarin zij ons de weg wijst „die terugvoert naar het verband der kerken.” Brief en besluiten hebben ons niet overtuigd. Integendeel, wij hebben hierin dezelfde geest opgemerkt die ons in de afgelopen jaren in uitspraken van kerkelijke vergaderingen heeft benaauwd; de geest waardoor de eenheid van de Kerk van Christus werd geschon- den.

Wij hadden gehoopt dat deze geest door deze Gs zou worden doorbroken. Het tegendeel is geschied. Wij zijn in heel het geding nimmer beschuldigd van verlating van Gods Woord of ontroting aan de belijdenis. Het punt van geschil waarom wij zijn uitgestoten is, dat wij niet kunnen aanvaarden dat door de toepassing van het „wegroepingskerkrecht” de Kerk van Christus wordt gescheurd. Welnu, voor dit „wegroepingskerkrecht” moesten wij buigen. Dat buigen betekent in ons geval: wij moesten als juist erkennen wat degenen, die in mei 1974 onze Gemeente verlieten, ons voorhiel- den nl.: „dat Christus in de huidige situatie bij u de kerk niet meer vergadert.”

Aan deze eis, die door besluiten en brief van de Gs werd bekrachtigd, kunnen wij om 's Heren wil niet voldoen.

Kerkelijk Leven

In het volgende willen wij het een en ander nader toelichten:

1e. Op 2 juni 1975 heeft onze kerkeraad aan de Gs-Kampen een Verklaring voorgelegd inzake de drie ultimatieve eisen van de Classis Schiedam, die uitstoting uit het kerkverband ten gevolge hebben gehad. Onze Verklaring vond in de vergadering van de Gs aanvankelijk een goed onthaal. Zelfs sprak de Gs uit „dat het indienen van deze Verklaring de verwachting wekt van herstel van de geslagen breuk.”

Tevens echter nam de Gs in een besluit van 11 juni 1975 de wegroeping, die te Maassluis geschied was, in bescherming.

Vervolgens legde de Gs onze Verklaring van 2 juni ter beoordeling voor aan de Classis Schiedam. De classis sloot zich toen vooral aan bij de goedkeuring, die de Gs in haar besluit van 11 juni 1975 aan de wegroeping te Maassluis verleend had en oordeelde: „dat de kerkeraad te Maassluis (pr. ds H. van Tongeren) zich helaas niet metterdaad heeft bekeerd van zijn zondig handelen en evenmin heeft erkend de kerk des Heren te Maassluis te hebben gescheurd.” (1 sept. '75).

Dit sluit geheel aan bij hetgeen ons in de wegroepings-brief van 18 mei 1974 door de toen uittredende broeders en zusters te Maassluis werd geschreven nl.:

„Broeders, als bij u bekering aanwezig zou zijn, waar wij u om hebben gevraagd, waar wij ook om hebben gebeden, en zoals de classis dit terecht van u verlangt, dan kunt u het slechts met ons eens zijn, dat wij terecht niet naar de kerk te Maassluis buiten verband zijn gegaan **en dat Christus in de huidige situatie bij u de kerk niet meer vergadert**.”

Op grond daarvan kunnen en mogen wij geen stap verder mee met deze buitenverbandkerk.”

Dit is duidelijke taal.

De Gs-Kampen sloot zich eveneens hierbij aan o.a. door in het slot van haar genoemde brief aan ons te schrijven: „De weg die terugvoert naar het verband der kerken is niet onduidelijk. Aanvaardt de consequenties van uw Verklaring van 2 juni jl. allereerst jegens de kerkeraad, waarvan br. H. E. de Jong scriba is.” (10 dec. 1975)

Wij mogen de weg die ons hier gewezen wordt, niet op gaan.

Wij zouden met een „bekering” zoals die van ons geëist wordt, een „bekering” die de erkenning moet inhouden dat Christus „in de huidige situatie” bij ons „de kerk niet meer vergadert” smaad werpen op onze Here Christus.

Hij toch vergadert Zijn Kerk en heeft ons in de ambtelijke samenvergadering van de Gemeente rijk gezegend.

2e. De Gs schrijft ons: „Dat uw beschuldigingen elke grond missen, al die jaren hebt u deze zomer erkend. Maar dan moet er **meer** gebeuren. Dan handhaaft u geen onbetamelijke verzoeken.” (nl. dat de Gs zou uitspreken dat de uitstoting uit het kerkverband onwettig is geweest.)

Maar de Gs kon weten dat wij met onze 2 juni-Verklaring juist **niet** hebben gezegd „dat onze beschuldi-

Pastorale notities

Traditie niet naast maar onder de Schrift?

Volgens onze belijdenis moet de kerk er voor waken, de gewetens van de gelovigen niet te binden aan iets waaraan Christus ons door zijn woord niet gebonden heeft. Geen enkele traditie, hoe eerbiedwaardig ook; geen enkele kerkelijk geschrift, hoe zorgvuldig ook opgesteld; geen enkele leeruitspraak, hoe bijbelgetrouw ook geformuleerd, mag in gezag naast Gods Woord worden gesteld en blijft aan de autoriteit van de Schrift onderworpen. Deze is de enige en volmaakte regel van ons geloof en van ons leven.

Bij Rome staat de traditie naast, ja in de grond van de zaak boven de Schrift. Bij de kerken van de reformatie onder de Schrift. De traditie is feilbaar. Het kan dan ook eis van Schriftgehoorzaamheid zijn om met bepaalde tradities te breken.

Wie ernst maakt met het 'ecclesia reformata semper reformanda' (een gereformeerde kerk moet zich blijvend reformaten), zal het mogelijk achttr, dat iets wat altijd en overal en door ieder in de

gereformeerde kerk werd geloofd en beleden, bij voortgaand Schriftonderzoek toch als strijdig met het Evangelie dient verworpen te worden.

Revisie van de belijdenis is op Rooms standpunt onmogelijk. Maar het is goed reformatorisch om, bij gebleken noodzaak, door een nadere leeruitspraak onjuistheden in de belijdenis te corrigeren. Natuurlijk kan de kerk tot zulk een correctie slechts overgaan, nadat men daarover tot een weloverwogen en gemeenschappelijke overtuiging is gekomen.

Het kan ook voorkomen dat de kerk wel eens te veel wil belijden, dat wil zeggen: meer wil uitspreken dan waartoe de Schrift ons recht geeft.

Er zijn ook in onze reformatorische kerken wel eens leeruitspraken gedaan, welke later weer moesten worden teruggenomen.

In elk geval zal een kerkelijke vergadering altijd heel voorzichtig moeten zijn in haar uitspraken en verklaringen.

Over dingen die ons niet zeker zijn geopenbaard, moeten we maar niet met kerkelijke zekerheid spreken. Om te voorkomen dat gelovigen in de kerk elkaar gaan binden, waar Christus ons niet gebonden heeft. Want daar kunnen maar onheilen van komen.

B. Telder, Bilthoven

gingen elke grond misten, al die jaren.”

Immers, wij hadden ons weliswaar geconformeerd aan de betreffende besluiten van de Gs-Hoogeveen en de Gs-Hatteren en onze aanklacht tegen prof. J. Kamphuis teruggenomen, **maar met behoud van bezwaren**.

In een brief aan prof. J. Kamphuis dd. 24 maart 1975 hebben wij de bezwaren, die wij o.a. tegen zijn wegroeping en de ongereformeerde fundering daarvan behouden hebben, gedocumenteerd uiteengezet.

Het moderamen van de Gs-Kampen en de Gs-commissie die de behandeling van onze bezwaren voorbereidde, hebben op eigen verzoek een afschrift van onze genoemde brief aan prof. Kamphuis ontvangen.

De Gs kon dus weten dat het onwaar is wat zij ons schrijft, nl. dat wij met onze 2 juni-Verklaring zouden hebben erkend, dat onze „beschuldigingen elke grond misten, al die jaren.”

En het is derhalve ook niet zo, dat uit onze 2 juni-Verklaring mag worden afgeleid (zoals de Gs zonder meer doet) dat wij hiermee „in feite erkend” zouden hebben, dat de classis Schiedam „gerechtigd en geroepen was ultimatieve handelingen te stellen” en ons derhalve uit de werpen.

De Gs wist daarenboven, dat wij op 2 juni '75 handhaafden onze bezwaarschriften over de volgende onderwerpen: — wij zijn overhaast uitgeworpen; wij zijn zonder gehoord te zijn (Deut. 1:16 en 17; 9e gebod, Cat. Z. 43) uitgeworpen; wij zijn met schending van de belijdenis (art. 28 en 29 NGB) uitgeworpen; en wij zijn met vertreding van de K.O. (art. 49) uitgeworpen.

3e. Inzake een commissie van bijstand, waarom wij een en andermaal aan de Gs-Kampen hadden verzocht, berichtte deze ons, dat het haar onmogelijk was zulk een commissie te zenden, daar de Classis Schiedam en de kerkeraad scr. De Jong van zulk een commissie oordeelden, dat deze niet vruchtbaar kon werken. En dat terwijl wij aan

de Gs-Kampen duidelijk hadden kenbaar gemaakt: wij willen spreken met allen die hierbij betrokken zijn om te komen tot heling van de geslagen breuk te Maassluis.

Maar de Gs-Kampen voldeed niet aan ons verzoek. Zoals tevoren, sedert de uitstoting uit de classis, een verzoek van ons om een commissie van bijstand vier malen door een meerdere vergadering werd afgewezen.

4e. Door genoemde besluiten van de Gs-Kampen is de uitstoting van onze Gemeente uit het kerkverband bekrachtigd. Vanaf december 1971 (toen wij door de classis werden uitgestoten) tot december 1975 hebben wij gestreden om onze rechtmatige plaats in het kerkverband. Die plaats werd ons geweigerd hoewel de leer der kerk nimmer in geding was; van ontroting aan de belijdenis zijn wij nooit beschuldigd. Wat de onderhouding van de kerkenordening betreft brengt de Gs niet anders tegen ons in dan dat wij ons niet hebben geconformeerd aan haar besluit van 11 juni 1975. Ds Gs kon evenwel weten dat wij ons ook aan dat besluit hebben geconformeerd, maar dat wij bezwaar hielden tegen de passage waarin de Gs van ons vergt dat wij de wegroeping te Maassluis als wet- tig en terecht zullen erkennen.

De Gs achtte dit ons voorbehoud ontoelaatbaar; zozeer dat zij het daarom zelfs voorstelt, alsof wij ons in het geheel niet aan haar besluit van 11 juni 1975 geconformeerd zouden hebben!

Ons conformeren (met behoud van bezwaren) werd in dezen dus niet aanvaard.

5e. Tot herstel van de eenheid hebben wij de zaken van het verleden willen neerleggen. Kerkelijke vergaderingen willen ons echter dwingen tot uitspraken die wij voor het aanzicht des Heren niet kunnen doen. Wij zijn deze lange weg gegaan in de hoop, met het gebed, dat de geest van verscheuring zou worden weerstaan door kerkelijke vergaderingen. Tot heden is dat niet geschied. Wat onszelf betreft: wij hebben erkend en

erkennen dat onze bezwaren ons ook wel hebben gedreven tot woorden en daden, waarin de geest van Christus niet doorklonk.

Wij zijn nu op een punt gekomen waarop wij ons naar onze overtuiging niet langer kunnen en mogen neerleggen bij de genoemde besluiten van de meerdere vergaderingen. Wij verklaren dan ook heden, dat wij ons van de verantwoordelijkheid voor deze besluiten vrijmaken.

Wij hebben de eenheid van Gods volk gezocht en wij begeren die eenheid met alle Christgelovigen in de kracht des Heren te blijven zoeken. Wij bidden dat in die kerken, waarvan de meeste vergaderingen onze uitstoting heeft bekrachtigd, veler ogen ervoor mogen worden geopend, dat deze scheur voor het aangezicht des Heren niet mag bestaan.

Zowel in het bijzonder ambt als in het ambt aller gelovigen moge worden gejaagd naar herstel van de verbroken eenheid met ons en met allen die bijeen behoren.

Ziende op eigen schuld en tekort en op de verdeeldheid van degenen die een zouden moeten zijn, stemmen wij in met het gebed van Daniël:

„Here, mogen naar al uw gerechtigheid uw toorn en uw grimmigheid zich toch afwenden van uw stad Jerusalem uw heilige berg; want om onze zonden en om de ongerechtigheden onzer vadersen zijn Jerusalem en uw volk tot een smaad geworden voor allen om ons heen. Nu dan, hoor, o onze God, naar het gebed van uw knecht en naar zijn smeking en doe uw aangezicht lichten over uw verwoest heiligdom, om des Heren wil.

Neig mijn God, uw oor en hoor; open uw ogen en zie onze verwoestingen en de stad waarover uw Naam is uitgeroepen; want niet op grond van onze gerechtigheden storten wij onze smeekbeden voor u uit, maar op grond van uw grote barmhartigheden.

O Here, hoor!

O Here, vergeef!

O Here, merk op!

Treed handelend op; toef niet om uwszelfs wil mijn God, want uw Naam is uitgeroepen over uw stad en over uw volk.” Daniël 9:16-19.

☆☆☆

Als je goed op je laat inwerken wat in dit stuk beschreven wordt heb je geen lust meer er op welke manier ook op te reageren.

In je hart komt alleen de verzuchting op: „o God, hoe is het mogelijk dat in deze tijd broeders hun broeders dit kunnen aandoen!”

☆☆☆

Maar er gebeuren in de kerk wonderlijke dingen.

In dezelfde week waarin ik dit Appèl onder ogen kreeg kwam ook de volgende „Persverklaring” in mijn bezit:

Een vijftigtal leden van de Gereformeerde kerken vrijgemaakt binnen en buiten verband heeft zich kortgeleden beraden over het vraagstuk van de gescheidenheid tussen beide kerken.

Zij willen proberen een bescheiden bijdrage te leveren aan het zoeken naar en het openen van mogelijkheden om in de weg van daadwerkelijke gehoorzaamheid aan de Heilige Schrift, zoals die door de Drie Formulieren van Enigheid wordt nagesproken, te komen tot herstel van de kerkelijke eenheid.

Zij weten zich daartoe geroepen door Christus' opdracht „dat zij allen één zijn” en door de overtuiging dat „wij elkaar onvergetelijk dienen te zijn.”

Zij wijzen „onkerkelijk” handelen nadrukkelijk af. Zij zijn van mening dat de weg van de eenheid uiteindelijk door de kerken gegaan zal moeten worden, maar willen proberen in de weg van voortgezet beraad daar-

aan een bijdrage te leveren. Het contactadres van bedoelde leden is: Brahmslaan 44, Nijkerk.

☆☆☆

En nog is het einde niet.

Al weer in dezelfde week las ik in het Kerkblad van onze vrijgemaakte zusterkerken in Overijssel enz. een paar artikeltjes van ds Goedhart van Zwolle.

In het eerste keert hij zich fel tegen de beschouwingen die ds Van der Kwast in Opbouw over kerkelijke toenadering ten beste gaf. In het tweede deelt hij mee dat hem geruchten ter ore waren gekomen „dat er samensprekingen gaande zijn tussen broeders van „onze” kerken en die buiten verband”. Bij voorbaat keert hij zich ook daar al fervent tegen. Voorts verklaart hij: „Ik voor mij zou niet graag de WINST (hoofdletters van de schrijver!) van de strijd van 1967 tot 1969 en daaromtrent verspelen.”

Wat die „winst” is kan men opmaken uit het boven afgedrukte „Appèl” uit Maassluis.

☆☆☆

Als men vraagt wat de eigenlijke oorzaak is van deze kerkelijke ellende — althans wat de „leer” betreft — kan men het antwoord vinden in een brochure waarin de auteur argeloos een eenvoudige uiteenzetting geeft van de wijze waarop in zijn kerken wordt gelezen en moet gelezen worden wat onze belijdenis over de kerk zegt:

Men leest daarin o.a. het volgende: Christus „roept slechts op één plaats bijeen... Op één plaats kan maar één kerk zijn, waarheen Christus zijn gelovigen vergadert. Onder de „kerken” is één ware kerk, die met haar kenmerken is te onderscheiden van de rest (!)... Er is één Kerk, die voldoet aan de normen van de belijdenis.”

Dr Masselink schreef op deze simplistische uitspraken reage-

rend: „Het is allemaal zo luchtig en tegelijk zo massief gezegd, terwijl het gaat over het heilswonder van Christus, waarin Zijn wegen niet doorzichtig zijn te maken ook al omdat alle kerkleden maar een klein begin van de nieuwe gehoorzaamheid hebben. Dit geldt ook van de kerken als instituut; dus ook van de Vrijgemaakte kerken waar de auteur bij hoort. Vroeger geen samenspreking met de 'synodale' kerken, later velen buiten het kerkverband gezet, een Jona-achtige houding t.o.v. de afgedwaalden, het achterstellen van de kenmerken van de kerkleden bij de kenmerken van de ware kerk zelf... aan dit alles wordt helaas geheel voorbijgegaan. Kortom bitter weinig van de spanning waarmee Paulus de kerkvragen doorworstelt.”

Dit alles wordt gedaan en gezegd in het „jaar onzes Heren” 1976.

P.S. Aan de dissertatie waarop L. van Klinken in het vorige jaar promoveerde tot doctor in de economische wetenschap had hij ook deze stelling toegevoegd:

Al moet voor een goed begrip van het conflict in 1967 in de Vrijgemaakt-Gereformeerde Kerken in Nederland bedacht worden, dat de „Open brief” van 31 oktober 1966 het „Getuigenis”, dat uitgegaan is van de generale synode van Groningen 1946, fundamenteel weerspreekt, de aanvaarding van de credentiebrief van het ressort Noord-Holland door de generale synode van Amersfoort-W. 1966/1967 van die kerken bewijst, dat dit naar het oordeel van deze synode geen reden is om in dat ressort in 1967 het zgn. wegroepingskerkrecht toe te passen. De aanvaarding van deze credentiebrief bewijst tevens dat naar het oordeel van de generale synode van Amersfoort-W. 1966/1967 de regels van de Dordtse kerkenorde voor en in die jaren in Noord-Holland niet in die mate door de desbetreffende kerkelijke vergaderingen zijn genegeerd, dat om die reden in 1967 in genoemd ressort van dit „kerkrecht” gebruik moest worden gemaakt.

blijft het een Zoeloepreek, bestemd voor een man die van andere godsdienstige vooronderstellingen uitgaat dan wij.

Waar het geloof uit het horen is (Rom. 10) mogen we zeggen dat we in de zendingsprediking onder de Bantoe in Afrika doende moeten zijn het Bantoe-oor aan te sluiten op de golfen van het Evangelie. Het oor van de man moet horen wie de Here Jezus Christus voor hem wil zijn in zijn wereldje van boze geesten. Hoor hij dat niet, dan kan hij niet eens tot geloof in de Here Jezus Christus komen. Het is de taak van de zending die hooraansluiting tot stand te brengen. De Heilige Geest verricht geen hoorwonder maar een bekeringswonder.

Vandaar dat een zendeling zich voortdurend moet afvragen: wat hoort het Bantoe-oor wanneer ik de boodschap probeer door te geven? Wordt dat gehoord wat ik in mijn wereldje gehoord heb en wat ik probeer door te geven, of wordt iets anders gehoord? Ging het om — laten we zeggen — een fiets, dan was het makkelijk. Dat is een ding op twee wielen waarop je gaat zitten om jezelf ergens heen voort te bewegen. Het functioneert gelijk in alle landen ter wereld. Bestaat er in een bepaalde taal geen woord voor 'fiets', wel, we maken een woord, tonen de fiets en misverstanden zijn uitgesloten. Ieder voelt onmiddellijk dat het bij de overbrenging van de boodschap van de Heer vele malen moeilijker ligt.

■ Stoorzenders en kortsluitingen

Daarbij komt dat wij bij onze poging om het Bantoe-oor op de golfen van het Evangelie aan te sluiten, gehinderd worden door stoorzenders. De verkondiging geschiedt namelijk niet aan mensen wier leven geen religieuze inhoud heeft. Hun leven is dikwijls religieuzer dan het onze waarin grote delen onttrokken zijn aan de macht van de Heer. Heidendom kent minder secularisatie dan het Christendom. De verkondiging treft niet alleen reeds een religie aan, die zich verzet, maar moet ook gebruik maken van bestaande woorden uit de heidense religie. Het woord van de Here moet immers in de taal en daarmee in het leven indringen. Het zou het makkelijkst zijn om vreemde woorden te gebruiken, en die proberen te laten verinheemsen, zoals nog wel eens in de Rooms-Katholieke zending gedaan wordt. Ik heb al eens gelezen dat het Latijnse woord Spiritus Sanctus voor Heilige Geest ergens in de missie in Borneo werd gebruikt. Tot mijn stomme verbazing ontdekte ik eens hoe in de Anglicaanse zending onder de Xhosa's voor het woord 'wezen' bij de bespreking van het geheim van de Drieëenheid het glibberige wijsgerige woord 'substantia' werd gebruikt. Duidelijk is dat op deze wijze de verkondiging weinig kans heeft binnen te dringen in het zieleleven, en zo gemakkelijk aan de rand blijft staan als iets vreemds dat je leert als op school.

We moeten dus wel bij de overbrenging van de boodschap bekende woorden gebruiken maar er ons steeds van bewust zijn dat alles wat wij zeggen verstaan

Vervolg op pagina 53

J. VONKEMAN — RICHMOND, ZUID-AFRIKA

Iets over zendingsprediking in Afrika ¹⁾

(1)

Wanneer we ons verdiepen in de vraag naar de aard van de Evangeliepreek op het zendingsveld, blijkt er hier en daar wel een misverstand te bestaan. Al dikwijls heb ik gemerkt dat men in Nederland denkt dat deze verkondiging nabij een uitgebreide Zondagsschoolvertelling komt. Juist van een Nederlander zou je zo'n gedachte niet verwachten. Het kolonialisme in Nederland door de voorkeur uittebannen,

¹⁾ Dit artikel is het eerste uit een reeks van 4. Het is een verwerking van wat ik op verschillende zendingsavonden in november gezegd heb. Enkele broeders hebben me gevraagd het daar gezegde te publiceren. Zie daar.

komt zo stillekens door de achterdeur van de zending weer binnen. Een Zondagsschool houdt zich hoe dan ook met kinderen bezig. Je loopt vandaag toch wel uit de pas wanneer je Afrikanen die buiten de lichtkring van het Evangelie staan, voor kinderen aanziet! Nu moeten we van de weeromstuit en uit angst voor kolonialisme niet tot de konklusie geraken dat deze verkondiging dan niets meer en niets minder mag zijn dan die welke wij horen. Als ik een nederlandse preek in het Zoeloe vertaal, blijft het een nederlandse preek, afgestemd op een Nederlander die in 1976 in West-Europa woont en die er bepaalde opvattingen op na houdt waarmee hij zich al of niet denkt te redenen in zijn wereldje. Omgekeerd, wanneer we een Zoeloepreek in hoognederlands vertalen, is en

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

MEDEZEGGENSCHAP

In de jaren, waarin de CDU in Nederland van de grond kwam (de Christendemocratische Unie, voor wie dat niet wist) is er veel gediscussieerd over de plaats van de arbeider. Die plaats was namelijk (naar men aannam: op Bijbelse gronden) bij de voetbank van de baas. Psalm 123 zei het zo treffend:

Zoals de knecht ziet naar het oog des heren
om nooddrift te begeren,
en het oog der maagd is op haar vrouw geslagen
om hulp of gunst te vragen...

Ziet u: de psalm gaf duidelijk aan, dat een dienstmeisje hulp of gunst mocht vragen aan haar mevrouw; of ze het kreeg was een ander vers en van eisen was geen sprake. Zo mocht een knecht zijn baas naar de ogen zien, als hij niet rond kon komen en een kleine opslag nodig dacht te hebben. Deze dingen zijn voor de oudere generatie reële geschiedenis — al zullen de jongeren hier gek van opkijken. Schrijver dezes heeft in zijn jonge jaren met zijn baas gesproken over een versnelde carrièreplanning (zoals dat vandaag heet) en de baas, die 10% van de kantoorwinst als tantième opstreekte, antwoordde eerlijk: elke honderd gulden die ik je opsla kost mij tien pop uit mijn zak. Mijn antwoord, dat wel openhartig maar niet tactisch mocht heten, luidde: als ú die tien gulden bepaald niet kunt missen zal ik het dus met honderd gulden minder moeten klaarspelen. Ik had wel gelijk — maar het was een carrièrefout, die me enkele jaren kostte.

Dat was inderdaad geen beste tijd. Niet voor de arbeider, die sterk onderschat en onderbetaald werd; niet voor de baas, die gebukt ging onder een sociaal schuldbesef, voorzover hij zijn geweten nog niet „als met een brandijzer toegeschroeid” had.

Erger was, dat de kerken in Nederland dit onrecht geen onrecht durfden te noemen. De sociale tegenstellingen werden, als voor de revolutie in Rusland, door de kerken getolereerd, zo niet gesanctioneerd, zo niet

verdedigd. U hoeft niet te zeggen, dat de kerken toen nog geen „sociale bewogenheid” kenden — het tegendeel is waar. De generale synode, Amsterdam-1936, van de gereformeerde kerken heeft het kerkelijk lidmaatschap onverenigbaar verklaard met het lidmaatschap van twee politieke organisaties: de NSB en de CDU. De christendemocraten werden op één hoop geveegd met de „onvaderlandslievende schobbers”, zoals H. Colijn ze noemde. Ik herinner me de moeiten, die onze kerkeraad in mijn jongensjaren met de CDU-leden had. Want deze mensen waren meestal uitmuntende kerkleden, stonden te hoog aangeschreven dan dat men over censuur wilde denken; maar de synode dreef wél in die richting. Aanpakken, dat volk.

Men ging namelijk van twee verkeerde gegevens uit. Het eerste is: dat christendemocraten gewone socialistten zouden zijn, die toevallig binnen de kerk woonden. Het tweede is: dat de oudtestamentische verhouding van knecht en heer niet op de twintigste eeuw sloeg, overmits de slavernij radicaal was afgeschaft.

Wanneer onder Israël een slaaf was gekocht, was die persoonlijk bezit van zijn heer, met hebben en houden, met vrouw en kinderen. Zelfs in het nieuwe testament bestond die slavernij: Paulus stuurde de weggelopen slaaf van Filemon netjes naar zijn baas terug — al bracht hij de slavernij duidelijk onder Christelijk aspect. Maar na de kruistochten kennen we in Europa geen legale slavernij meer.

—o—

Er is dus wel het een en ander gewijzigd, sedert 1936. In veertig jaar kan er veel gebeuren. De renaissance, het humanisme, de Franse revolutie, ze kunnen door de kerken beoordeeld worden, kunnen veroordeeld worden; maar de christenheid krijgt er wel mee te maken, wordt er wel door aangepakt. Zo heeft ook het socialisme hervormingen in de maatschappij bewerkt, waarvan kerkleden profiteren. Laten we dat eerlijk mogen zeggen; met behoud van ons respect voor al die maatschappelijke wetten, die duidelijk van christelijke zijde zijn voorgesteld.

Het ziekenfondsenbesluit, inzet van de totale portefeuille sociale voorzieningen, is door de Duitse bezetting gepresenteerd. De algemene ouderdomsvoorziening is door de sympathieke socialist Willem Drees tot stand gebracht. De kinderbijslagwet is door een rooms-rode regering opgediend. De collectieve arbeidsovereenkomsten, basis voor het recht van de arbeider, zijn niet van christelijke zijde uitgevonden. En zo zit het met de wetgeving voor medezeggenschap, de ondernemingsraden.

—o—

Toen deze regelingen van de grond kwamen, hadden beide partijen daar

W. G. VISSER — UTRECHT

Het boek Daniël

DANIËL 11 (vervolg)

De grote profanatie

Antiochus IV, die reeds meermaalen ter sprake kwam, is de koning van het Noorden van wien de verzen 21-45 spreken. Met behulp van geweld en intriges wist hij het koningschap voor zich te verkrijgen, ten koste van zijn neef, de wettige troonopvolger. Zijn poging tot het stichten van een groot rijk door verovering van Egypte slaagde niet. De eerste veldtocht tegen de koning van het Zuiden eindigde aan de conferentietafel, waar onder schijn van vriendschap elk zijn eigen bedoelingen trachtte te verwezenlijken. Bij zijn terugkeer uit Egypte plunderde Antiochus Jeruzalem en de tempel, waarbij hij onder meer de gouden voorwerpen uit het heilige,

het reukofferaltaar, de kandelaar en de tafel der toonbroden, buit maakte.

Een tweede poging om Egypte bij zijn rijk in te lijven mislukte door tussenkomst van de Romeinen. Hierover vergramd zette hij met alle macht zijn helleniseringspolitiek door. Veel Joden wist hij voor zich te winnen; degenen die trouw bleven aan de HERE en Zijn verbond kregen het zeer zwaar door zwaard en vuur, door gevangenschap en beroving. Bij de bespreking van hoofdstuk 8 is daarover voldoende gezegd.

Met de in vers 31 genoemde „ontzettende gruwel” of de „gruwel der verwoesting” is bedoeld een heidens altaar, dat Antiochus liet bouwen op het brandofferaltaar en dat gebruikt werd om onreine dieren te offeren aan Zeus, de Griekse oppergod. De profanering van de heilige plaats en de min-

achtig voor de God van Israël kan bezwaarlijk op krachtiger wijze tot uitdrukking worden gebracht. Toch is deze heiligschennis nog eenmaal in de historie aangetroffen. Jezus heeft daarover gesproken in Zijn aankondiging van het gericht over Jeruzalem (Matth. 24 : 15; Marc. 13 : 14). De Joden zelf zullen dan het huis des HEREN ontwijden, door dit vredesoord te veranderen in een gevechtsterrein. Jezus, die kort voordat Hij deze woorden sprak de tempel had gereinigd, omdat Hij niet kon verdragen dat het huis van gebed werd gemaakt tot een hol van rovers, heeft de latere tempelontwijding gezien en aangewezen als het teken van de terstond daarop volgende verwoesting en Hij heeft Zijn volgelingen bevolen de stad te verlaten, wanneer ze deze gruwel zouden aanschouwen.

Op de daad van Antiochus is nog een tempelvernieuwing gevolgd; nog een paar eeuwen moest Jeruzalems tempel dienst doen als woonplaats van God en als trefpunt tussen Hem en Zijn volk. Maar als dat volk zelf de gruwel erger maakt dan de goddeloze koning van het Noorden is het einde van de stenen tempel definitief gekomen.

Dat nóg een keer, tegen het eind

van deze tegenwoordige wereld, een gruwel der verwoesting zal worden opgericht door de zgn. Antichrist, zoals door velen wordt betoogd, lijkt mij niet juist. Deze woorden zijn, zowel in Daniël 11 als in de woorden van Jezus, zo zeer verbonden aan het toen bestaande heiligdom, dat voor een derde „gruwel” geen mogelijkheid bestaat, tenzij men zou menen, dat de tempel weer zal worden herbouwd en opnieuw door de HERE als Zijn woning zou worden aanvaard.

Wel mogen we uit deze Schriftwoorden de lering trekken, dat ontheiliging van de tempel, dat is nu de gemeente van Jezus Christus, door machten van buiten, minder erg is dan de ontheiliging door Gods eigen volk. De eerstgenoemde profanatie kan wel een zware beproeving zijn, maar zal de kerk niet kunnen afbreken; de tweede kan dat wel, niet alleen toen, maar ook nu. (zie Openb. 2 : 5, 3 : 16).

De beproeving

De zware druk onder de tirannie van Antiochus heeft tot doel het teweegbrengen van loutering, schifting en zuivering. De HERE wil aan het licht brengen het ver-

grote moeite mee. Een fabrieksdirecteur met meer dan honderd man vertelde me daar van. Hij had zijn mensen samengeroepen, hen een ondernemingsraad laten kiezen volgens de regelen daarvan zijnde, en probeerde nu cursorisch zijn ondernemingsraad op de hoogte te stellen van zijn taak: inbreng te geven in het ondernemingsbeleid. Dat was na veel wikken en wegen neergekomen op de wenselijkheid: enige tocht te voorkomen en een paar toiletten bij te plaatsen. Geen wonder, dat tal van ondernemers met hun nieuwe arbeidersraad in de maag zaten: de jongens wisten niets positiefs in te brengen en de baas vond het tijdverlies.

Dat zat anders bij die bedrijven, waar de „jongens” georganiseerd, geïndoctrineerd en geïnstrueerd waren! Die wisten deksels goed, hoe ze hun plaatsen konden gebruiken. Die konden nu eens een vuist op tafel leggen, als de baas veinsde hun bedoelingen niet te begrijpen. Want die wisten meteen mee te praten van directiepensioenen, werktijden, arbeidsplaatsen, dividenden, investeringen en de kostbare rest. En die konden een grote mond opzetten, toen onlangs negen topfiguren uit werkend Nederland een waarschuwend open brief tot de regering richtten: tijdig het roer om te gooien eer ons land de volkomen versukkeling inzeilt.

Jawel, in zeven van de negen bedrijven hebben de ondernemingsraden hun bazen op de vingers getikt: dat ze zulke open brieven maar niet zonder medeweten van hun arbeiders moesten schrijven! Alleen in de beide dienstverlenende ondernemingen (bank- en verzekeringswezen) hielden de arbeiders zich rustig. In de grote meerderheid der grote ondernemingen riepen de arbeiders, dat de directeuren zich koest moesten houden, en niet hun belangen mochten verdedigen achter huichelachtige argumenten ten koste van de arbeiders.

—o—

Dat is geen medezeggenschap meer, zult u zeggen, dat is dictatuur van de meerderheid. Gelijk hebt u. Over de zee zegt men al jaren: one man one vote, hetgeen luidt overgezet zijnde: elke stem is er een. En zo lang een grote ondernemer een veelheid van arbeiders werk geeft, zo lang loopt hij het risico dat hij door zijn eigen personeel overstemd wordt. De eenmansdictatuur is via de medezeggenschap veranderd in een dictatuur-van-de-massa. Maar dictatuur blijft het.

Toegegeven, dat ligt niet aan de medezeggenschap — dat ligt aan de mens. Maar de christen gaat er vanuit, dat de mens *a priori* onbekwaam is tot enig goed en geneigd tot alle kwaad. De ander gaat er van uit, dat de mens goed wordt geboren, maar alleen door omstandigheden slecht kan worden gemaakt. Die omstandigheden kunnen bestaan in ... een kapitalistische onderneming bijvoorbeeld.

Wanneer we zo enkele opmerkingen maken over medezeggenschap, ondernemingen, ondernemingsraden, sociale maatregelen enzovoort, is dat niet om die onderwerpen alle wetenschappelijk uit te diepen. Het gaat er om, u een beeld te geven van wat hier te koop is. Want deze dingen zijn in een zodanige stroomversnelling geraakt, dat een kabinet staat te wankelen, dat ondernemingen in de soep draaien, dat de geldstroom aan de controle van de overheid dreigt te ontsnappen, kortom dat de bestuurbaarheid van ons land op het spel staat.

Wie de onredelijke macht van de arbeiders veroordeelt, moet de vroegere dictatuur van de werkgever mede in zijn oordeel betrekken. Het epicentrum van de macht is naar de andere kant geslingerd; dat is alles. In de oudtestamentische tijd was het oog van de knecht op zijn heer geslagen, als hij hulp of gunst nodig had. Vandaag moet je van goeden huize zijn om overwerk van je mensen gedaan te krijgen. Want de arbeiders zijn zich goed bewust, dat de slavernij is afgeschaft. Met hun mening wordt terdege rekening gehouden. In zekere zin geeft ook de Bijbel hier weer een zegel aan het gelijk: de arbeider is zijn loon waardig — en: je mag het loon van je knecht (lees slaaf) niet bij je laten overnachten. Bovendien beriep Marx zich op de Bijbel (Bergrede, Handelingen en Jacobus) toen hij de staf brak over de rijken en eigendom gelijk diefstal noemde.

—o—

En toch. Het ware te wensen, dat verstandige ondernemers zich met hun arbeiders verstonden alvorens een beleidsbeslissing te nemen. Ze kunnen hun verantwoordelijkheid niet overdragen, maar ze kunnen begrip en medeleven en enthousiasme bij hun medewerkers kweken. Door open kaart te spelen kunnen ze hun arbeiders tonen, dat er winst gemaakt moet worden om de zaak te prolongeren. Door inzage in de financiële positie te geven (zo niet openbaar, dan aan een vertrouwenscommissie van werknemers) kan de achterban vertrouwen krijgen in de leiding. En op zijn minst zou de vreedzame samenwerking kunnen worden geschapen, zonder welke het een nutteloze touwtrekkerij wordt.

Een redelijke arbeider zal in zijn baas altijd de *meerdere* zien. In moderne zin is dat: de man, die het beter kan. In ouderwetse zin was dat: de man, die eerder geboren was, of die een paar diploma's meer heeft, of die toevallig in de goede wieg is gelegd; dat waren soms argumenten, die door de tijd zijn achterhaald. Vandaag is de baas de man: die het hardste werkt, de meeste fouten maakt en op wie iedereen kan rekenen als hij in moeilijkheden komt. En daarom zal een verstandige arbeider zijn baas altijd het beste loon gunnen. Zonder die behoorlijke betaling, dat weet hij, is geen ondernemer bereid iets te ondernemen. En waar geen onderneming is, verliest de arbeider zijn medezeggenschap.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

schil tussen hen die op Hem alleen bouwen en hen die het heil van mensen verwachten. En Hij be- toont Zich een God die niet ge- doogt dat de Zijnen boven vermo- gen worden verzocht, want Hij zorgt met de verzoeking ook voor de uitkomst.

Terwijl zwaard en vuur verteren, gevangenschap en roof benauwen, komt er een kleine hulp; het op- treden van de priester Mattathias en zijn vijf zonen, die als de Mac- cabeeën de geschiedenis zijn inge- gaan, heeft inderdaad het leven van veel vromen bevrijd van druk en benauwdheid.

Het is wel opmerkenswaard dat de vrijheidsstrijd der Joden getypeerd wordt als een *kleine* hulp. Het canonieke boek Daniël is toch wel uit een heel andere geest geschre- ven dan de apocriefe boeken der Maccabeeën. In deze laatste wordt de dapperheid van de strijders

geroemd; zij zijn het die hun trouw aan de voorvaderlijke over- levering bewijzen door hun doods- verachting en die daarom getekend worden als de gezegenden des HEREN.

Daniël schrijft hoe de HERE van deze vrijheidsstrijd gebruik maakt om de Zijnen enige verlichting te geven, maar hij laat tevens zien dat bij veel van die geroemde hel- den alleen het eigenbelang wordt gediend. Velen sluiten zich aan bij de Maccabeeën in „huichelach- tigheid”. Ze hangen de huik naar de wind. Toen Antiochus het voor het zeggen had heulden ze met hem; zodra zijn heerschappij gaat tanen veranderen ze van partij. De ware gelovigen verwachten toch een andere verlossing en een andere wijze van verlossing. De hele vrijheidsstrijd van Judas en zijn broers is toch, ondanks een wettische verpakking, een strijd naar de stijd van de koninkrijken der wereld. Van deze strijd loopt rechtstreeks een lijn naar de zelo- tenopstand tegen de Romeinen, die niet de gehoopte bevrijding, maar wel een algehele verwoesting heeft gebracht.

De kleine hulp maakt de beproe- ving dragelijk; allen die deze klei- ne hulp voor de ware verlossing hebben aangezien, zijn voor de beproeving bezwaken. Maar wie

tot het einde van de verdrukking hebben beleden de hulp is van de HERE die hemel en aarde gemaakt heeft; wie hebben geloofd dat het eind komt op de door Hem vast- gestelde tijd, hebben de echte ver- lossing ontvangen. En zalig is ieder, die in de beproeving, waar en wanneer dan ook, de grote hulp verwacht.

Vervolg van pagina 51

Iets over zendings- prediking in Afrika

wordt vanuit de godsdienstige achtergrond die de hoorder heeft, en daarnaar wordt afgewogen. De zendeling móet dus kennis dragen van de godsdienstige ach- tergrond van zijn mensen. Heeft hij die niet, dan kan hij wel een aardig preekje houden naar ne- derlandse maatstaven, maar het Bantoe-oor was nimmer aange- sloten op de golfengte van het Evangelie.

■ Waar is God?

Staat in de openbaring van le Heere de verhouding van de mens tot Hem centraal, in de Bantoe- religie is niet het eerste de ver- houding van de mens tot God. Zou de zendeling uit onkunde er- van uitgaan dat de verhouding van God tot de mens in de Ban- toereligie wel — als in zijn eigen wereld — van primair belang zal zijn, en daarop de verkondiging baseren, hij zou in zijn taak te kort schieten.

In Afrika is de gemeenschap het religieuze centrum, de gemeen- schap van hen die dezelfde taal spreken, door wie hetzelfde bloed vloeit en die van dezelfde vader afkomstig zijn.

Deze gemeenschap omsluit de ge- storvenen, de levenden en de nog niet geboren. De eerste vraag is hoe deze gemeenschap be- schermd kan worden tegen geva- ren die haar bedreigen, tegen ziekte, dood, onvruchtbaarheid, misoogst en wat niet al. God is niet de beschermer van deze ge- meenschap. Hij heeft wel vroeger de gemeenschap in het leven ge- roepen en haar het een en ander geleerd om zich te kunnen hand- haven, maar daarna heeft hij zich teruggetrokken achter de wolken. Deze God van Afrika hoe hij ver- der nu maar genoemd wordt van de Kongo in het Westen en Kenya in het Oosten tot aan de Zuidpunt kan nu ook wel worden gemist.

Hij is zover weg dat gebeden niet meer tot hem doordringen. Verheven is hij boven goed en kwaad. Bij hem heeft een slecht mens net zulke kansen als een goed mens. Je kunt niet tegen hem zondigen. Omdat hij soeverein machtig is maar ethisch niet bijster geïnteresseerd, is het ook maar beter dat hij op een afstand blijft. Hij kan gevaarlijk worden. Henoch die wandelde met God kan niet in Afrika hebben geleefd. Onze broeder-zending die in tijden van verdriet een pure heiden wil troosten met de opmerking: God is toch dichtbij, neemt geen verdriet weg maar versterkt integendeel het heidense levensgevoel van een grillige God die toch maar beter op een afstand kan blijven. Van hem zeggen de Afrikanen met een woord waarvan de stam in alle talen zowat op dezelfde wijze gebruikt wordt: God is goed. Daarmee wordt bedoeld dat God niet ongeschikt is, hij loopt je niet voor de voeten; doordat hij ver weg is maakt hij het je meestal niet lastig. Broeder-zending, onbekend met deze stand van zaken, krijgt grote instemming bij zijn luisteraars als hij meent de goedheid Gods uit te leggen, en als vanzelf bij datzelfde woord terechtkomt. Maar de verkondiging is mislukt.

Nu gaat de zending een stapje verder: God vergeeft de zonde want Hij is goed. Maar de grond voor deze boodschap is nog onvoldoende voorbereid. Want de heidense gedachte is nog steeds die van de ethische- weinig geïnteresseerde God. Omdat hij goed is, niet ongeschikt, verwordt de Christelijke boodschap van vergeving der zonden tot een technische handeling van de Christelijke God die formeel nu zegt in Christus de zonde niet toe te rekenen. Het nieuwe van het Evangelie wordt in de formule vergeving alleen een technisch bijvoegsel bij het heidense geloof. Te meer omdat de zending die daden zonden noemt waarom geen heidens geweten iemand aanklaagt. Hierover later nog wel meer.

Je kunt erin komen dat de Christelijke kerk wel eens verweten wordt in zekere kringen van de afrikaanse intelligentia, de immoraliteit in Afrika vergroot te hebben. Een niet op de Bantoeachtergrond ingestelde prediking brengt de gewenste aansluiting op de golfengte van het Evangelie in elk geval niet tot stand!

Boek-bespreking

A. W. Begemann,
Aanvangen der Griekse Wijsbegeerte;
Groningen (De Vuurbaak),
1975; 166 pagina's; prijs f 27,50.

Van de aanhangers van de Wijsbegeerte der Wetsidee, die zich speciaal met de Griekse wijsbegeerte hebben beziggehouden, is Professor Begemann buiten vakkringen misschien niet zeer bekend geworden.

Door het betrekkelijk late begin van zijn wetenschappelijke carrière, de grondigheid, waarmee hij zijn publicaties voorbereidde en de korte duur van zijn hoogleraarschap, waarin het werken hem tenslotte door ziekte onmogelijk werd, is het aantal werken, dat van zijn hand verscheen, beperkt gebleven. Toch verdient hij met ere genoemd te worden, niet alleen vanwege het gehalte van zijn werk (zijn dissertatie over de Lysis van Plato is geprezen als een meesterwerk), maar ook omdat al zijn werk gedragen wordt door de vaste wil, de wijsgerige vragen te beantwoorden en de door anderen gegeven oplossingen te beoordelen in het licht van de Woordenopenbaring.

Duidelijk komt deze denkhouding tot uitdrukking in zijn inaugurele oratie, uitgesproken bij de aanvaarding van zijn ambt van buitengewoon hoogleraar in de geschiedenis van de wijsbegeerte der Oudheid aan de Vrije Universiteit, in zekere zin een program en tevens een eerste specimen van zijn professorale arbeid. Daarin kwamen ook al enkele elementen naar voren (de gedachte van een intern-wijsgerige dynamiek, die de loop van de geschiedenis der wijsbegeerte kenmerkt; de toepassing van de probleemhistorische methode van Vollenhoven; de behandeling van het mythologiserende denken als praefilosofie; de kritiek op de rationalistische criteria voor wijsbegeerte), die in de collegedictaten een meer systematische uitwerking hebben gevonden.

Het lag in zijn voornemen die dictaten uit te geven, gebundeld en uitgebreid tot een complete inleiding in de Griekse wijsbegeerte. De bewerking heeft hij echter niet mogen voltooien. Het typoscript heeft hij aan het eind van zijn leven toevertrouwd aan Dr P. A. Meijer, die het, met hulp van Prof. dr J. Douma, onder auspiciën van het Gereformeerd Wetenschappelijk Genootschap heeft uitgegeven.

In een Ten Geleide geeft Dr Meijer een overzicht en een typering van Begemann's wetenschappelijke activiteit en legt hij tevens rekenschap af van zijn bemoeienis met de uitgave. In de tekst is nergens ingegrepen, alleen de kopjes, die Prof. Begemann gewoon was in margine te laten afdrukken, zijn nu veelal gecursiveerd in de tekst opgenomen. Mijns inziens is dat de overzichtelijkheid niet ten goede gekomen, omdat het de indeling van de hoofdstukken en paragrafen doorkruist; maar het betekende een aanzienlijke verlaging van de drukkosten en dat is tegenwoordig ook wat waard.

Het boek heeft het karakter van een gids voor een nog onbekend studiegebied, zoals uit de helle opzet blijkt. Het valt in drie hoofddelen uiteen: de Prolegomena, een Algemene Inleiding en een deel, waarin een begin is gemaakt met het trekken van een hoofdlijn in de geschiedenis van de Griekse wijsbegeerte, volgens een in het tweede deel ontwikkelde methode. Het boek is kennelijk bestemd om naast de grote handboeken te worden gebruikt. Hoewel het bestemd is voor beginners, zal het de niet-gymnasiaal gevormde lezer aan zienlijke moeilijkheden kunnen opleveren, zij het dat bij alle Griekse teksten een zorgvuldige vertaling is gegeven.

In het eerste hoofdstuk gaat de auteur in op kwesties, waarvan ieder die wijsgerig bezig is, zich rekenschap zal moeten geven. De oorsprong van de wijsbegeerte ziet hij in een (niet ingeschapen, maar bij de cultuuropdracht ingelegde) drang van de mens om samenhang, orde, eenheid en zin in de totaliteit der werkelijkheid te ontdekken (p. 15). Uit diezelfde drang komt ook voort de dorst naar kennis van de afzonderlijke dingen (drijfveer van alle wetenschap), maar de wijsbegeerte richt zich speciaal op het geheel. Doordat de kennis van de Openbaring van God na de zondeval uit de wereld verdween, kon de werkelijk-

heid niet meer worden gezien als schepping, betrokken op haar Schepper, en werd het zoeken naar de zin van de dingen steeds meer een tasten in het duister. Wanneer we dan ook aan de resultaten van dit tasten de waarheidsvraag stellen, zoals Begemann ook in de Prolegomena doet, dan moeten we zeggen, dat de wereld „door haar wijsheid God niet gekend heeft” (1 Cor. 1, 21) en daarmee de zin van de kosmos als geschapen zijn nooit heeft kunnen ontdekken (p. 26). Toch is de bestudering van die resultaten zinvol, want ze bevatten vele waarheden, als we maar blijven zien, dat deze waarheden „ingevlochten zijn in de grote, fundamentele leugen”.

Toch worden niet alle resultaten van het zoeken naar samenhang en zin van de totaliteit der werkelijkheid tot de geschiedenis der wijsbegeerte gerekend. De meeste geschiedschrijvers laten haar beginnen met Thales, een Grieks denker, die plm. 600 v. Chr. leefde, omdat hij als eerste een rationele oplossing gaf. Begemann behandelt deze kwestie uitvoerig (pp. 124-129). Hij erkent ook het mythologiserende denken van b.v. Hesiodos en de Orphiek als wijsbegeerte. Om het onderscheid tussen het mythologiserende en het rationele denken toch aan te geven, spreekt hij waar het denken „gebonden ligt en zich beweegt in religieuze mythen” van praefilosofie (p. 123). Deze term verraaft een zekere tweeslachtigheid, want hij wekt de indruk enerzijds een concessie te doen aan de gangbare opvatting, die rationeel denken als criterium voor wijsbegeerte stelt, en anderzijds de mythologische speculaties over het ontstaan van de kosmos en de goden als wijsbegeerte te erkennen.

Er is Begemann nogal wat aan gelegen, dat we dit laatste doen, want „het is religieus gebonden denken, evenals dat van de Christendenker” (p. 127) en de erkenning van het bestaansrecht van een christelijke wijsbegeerte acht hij er daarom ten nauwste mee verbonden. In dit verband bevreemdt het, dat de schrijver buiten het Griekse milieu, waar dezelfde drang tot het verstaan van de zin en de oorsprong van deze wereld zich natuurlijk evengoed liet gelden, niet van wijsbegeerte wil spreken: „Wat er gevonden werd bij Aegyptenaren, Babyloniërs, Perzen, was een soort wijsheid, en deze wijsheid was en bleef religieus gebonden en bepaald” (p. 43). En bij de Chinese en Japanse filosofie „passen eigenlijk aanhalingstekens, want het is religieuze filosofie of filosofische religie” (p. 44).

Is het denken van Hesiodos c.s. dan toch alleen wijsgerig, omdat hij de voorloper was van andere, rationeel denkende figuren? Hier verraaft zich de tweeslachtigheid van de term praefilosofie als de tweeslachtigheid van Begemann zelf: enerzijds wil hij het mythologiserende denken als wijsbegeerte erkennen, anderzijds aanvaardt ook hij, zelfs expliciet, het criterium van de theoretische denkwijze, die, wil zij overtuigen, aan de wetten van het denken gebonden is: de filosoof moet „rationeel te werk gaan” (p. 39).

Natuurlijk is Begemann hiermee geen rationalist. Terecht maakt hij zelf het onderscheid tussen rationeel en rationalistisch denken (p. 129). Daarom is het ook niet nodig het bestaansrecht van een christelijke wijsbegeerte zo nauw aan dat van het mythologiserende denken te verbinden. Hesiodos dacht niet rationeel, maar in mythen. Dat kan van de Christendenker (als het goed is) niet gezegd worden: hij denkt rationeel, al is de rede bij hem niet de enige weg om tot de volle waarheid te komen.

De verdediging van het bestaansrecht van christelijke wijsbegeerte en wetenschap is m.i. zelfs niet gebaat met het in bescherming nemen van de mythologische speculaties, die dan misschien enige ordening mogen vertonen, maar in wezen niet-rationeel zijn. Op deze wijze worden

kenbron (Openbaring) en denkwijze (filosofie) met elkaar verward. Een veel betere verdediging geeft Begemann, waar hij rationalistische historicus der wijsbegeerte Guthrie aanwijst, dat diens uitgangspunt ten diepste ook religieus is. De zekerheid, dat de menselijke rede autonoom is en bovendien het enige en toereikende, dat wij voor het onderzoek van de werkelijkheid nodig hebben, is de zekerheid van een geloof (Guthrie gebruikt ook het woord „faith”) en „de zekerheid van een geloof rust niet op argumenten”. (p. 126).

De vraag, waarom nu juist bij de Grieken wijsbegeerte gevonden wordt (uit het voorgaande zal duidelijk zijn, dat Begemann onder wijsbegeerte verder de rationele, westerse wijsbegeerte verstaat), wordt uitgebreid behandeld in het tweede hoofdstuk. Drie trekken of componenten van de Griekse geestesstructuur wijst de schrijver aan, „waaruit de geweldige cultuurprestatie der wijsbegeerte ontkiemde”: een belangeloze belangstelling (de „verwondering” van Plato), „een beeldend voorstellingsvermogen van nooit en nergens geëvenaarde kracht” (p. 51) en een gerichtheid op een harmonische orde, die zich uit in het steeds weer zoeken van eenheid in de veelheid. Een originele beschouwing wordt gewijd aan de wijze, waarop in alle takken van literatuur en beeldende kunst de tweede component (de fantasie) gericht wordt door de derde (de zin voor harmonische orde). De combinatie van deze twee factoren maakt de essentie uit van wat wij het „klassieke” in de kunst van de Oudheid noemen (p. 54). Ook in de filosofie ziet Begemann deze machten werken, de fantasie als „denkfantasie” (p. 62) gewekt door de verwondering en gericht door de ordeningsdrang. De term „denkfantasie” geeft daarbij goed weer, dat de Griekse wijsbegeerte, hoewel georiënteerd aan de fysische werkelijkheid en beheerst door de wetten van het rationele denken, toch altijd speculatief is gebleven (gevolg van het ontbreken van Openbaringskennis).

De methode, die de schrijver voor de geschiedschrijving van de wijsbegeerte ontwikkelt, leunt aan tegen de probleemhistorische methode van Vollenhoven, maar bij de behandeling van de verschillende antwoorden, die in de loop der tijden op een bepaalde vraag gegeven zijn, wil Begemann speciaal een logica in de ontwikkeling van de standpunten aanwijzen.

Uitgangspunt voor het ontwikkelen van de methode is de periode, die tot de wetmatigheden van het veld van onderzoek behoort. De periode is een deel van de historie, dat zodanig deels uitmaakt van het geheel, dat elk deel uit het voorafgaande voortkomt en op zijn beurt het volgende uit zich doet voortkomen. Dit brengt de auteur tot het aanwijzen van een biotische analogie, die vooral tot uitdrukking komt in de aspecten: geleiding, ontwikkeling en continuïteit. De dynamiek, die deze ontwikkeling voortstuwt is de in de Prolegomena besproken drang, die bij de cultuuropdracht in de mens is gelegd. In deze dynamiek ziet Begemann nu een bepaalde logica werken, omdat het biotische anticipeert op het logische: zoals het biotische in zijn ontwikkeling gehoorzaamt aan biotisch gekwalificeerde ontwikkelingswetten, zo gehoorzaamt de wijsgerige ontwikkeling aan „bewegingswetten van het denken”, die logisch gekwalificeerd zijn (p. 114). Het bestaan van deze ontwikkelingslogica wil de auteur met zijn methode aanwijzen.

In de uitwerking van deze methode blijkt pijnlijk, dat we met een onvoltooid boek te maken hebben. Zowel de theoretische fundering als de toepassing van de methode is niet voldoende doordacht. De poging, aan te tonen, dat de hele wijsbegeerte (annex wetenschap) uit één kiem voortkomt, loopt al bij Pythagoras

vast; Socratiek en sofistiek kunnen pas op het praedicaat „wijsbegeerte” aanspraak maken als ze op de boom van de kosmo-ontologie worden „geënt”, maar komen uit een andere kiem voort. Klemmender moeten deze problemen worden, naarmate de geschiedenis van de wijsbegeerte voortschrijdt en complexer wordt (vergelijk de invloed van het christelijke denken, dat uit een heel andere kiem voortkomt en zich dan met het heidense denken verenigt, of die van de gnostiek, die, naar men thans vrijwel algemeen aanneemt, van oosterse oorsprong is). Natuurlijk moet elke geschiedschrijving, die geen willekeurige opsomming wil worden, een bepaalde lijn vertonen maar voor mijn gevoel dwingt men de geschiedenis teveel in een gareel, wanneer men alles uit één kiem tevoorschijn wil laten komen, en terwille van de logische continuïteit allerlei denkers, die een plaats in de geschiedenis verdienen vanwege de invloed, die ze hebben uitgeoefend, „buiten de historie” laat vallen (p. 115).

Maar er is nog een bezwaar tegen Begemann's logische methode, dat zwaarder weegt. De verleiding is n.l. erg groot om op grond van een achteraf veronderstelde logische continuïteit een conceptie zodanig te interpreteren, dat ze in het schema past. Vooral bij de Voor-Sokratische denkers is dit gevaar niet denkbeeldig vanwege het fragmentarisch karakter van onze bronnen (een voorbeeld is Begemann's interpretatie van Anaximanders „apeiron”). De oorzaak van de moeilijkheden ligt m.i. in de stelling van de schrijver, dat een denker gebonden is aan de denkbewegingswetten op straffe van „tot nonsens te vervallen” (p. 115), en wel omdat hij die denkbewegingswetten opvat als de logische orde, die analoog is aan het vaste patroon in de biotische ontwikkeling. Tot nonsens vervalt slechts die denker, die de logica in de zin van „wetten voor het verstandelijk denken” verwaarloost. Een denker kan immers de ontwikkeling een heel nieuwe wending geven (al of niet onder invloed van externe factoren), die niet logisch uit de opvattingen van zijn voorgangers voortvloeit. Natuurlijk is er dan nog wel sprake van continuïteit: iedere wijsgeer bouwt voort op de resultaten van voorgangers, maar de wijze waarop hij dat doet is niet aan wetmatigheden gebonden.

Het beeld dat op deze manier van de geschiedenis van de wijsbegeerte gegeven wordt, is gesimplificeerd. Dat blijkt ook uit de behandeling in het tweede hoofdstuk van de verhouding van wijsbegeerte en wetenschap. Volgens Begemann vindt de emancipatie van de wetenschappen uit de wijsbegeerte pas na Aristoteles plaats. Maar allang voor Plato en Aristoteles vinden we beoefening van vakwetenschappen naast de hoofdstroom van het kosmo-ontologisch denken. Uit de kring der Pythagoreëen zijn mensen voortgekomen, die zich uitsluitend met wiskunde hebben beziggehouden, b.v. Theodoros; in de medische wetenschap had zich op Kos de school van Hippokrates gespecialiseerd (waarin naast de speculatie de empirie al een belangrijke rol speelde en ook een theoretische fundering van de methode niet ontbrak); de geschiedenis werd al door Herodotos vanuit een leidend gezichtspunt en met zorgvuldige schifting van bronnen beschreven en het hoogtepunt van wetenschappelijke geschiedschrijving in de Oudheid is al bij Thukydides (tijdgenoot van Sokrates) bereikt.

Wanneer we dus bij Aristoteles spreken van emancipatie der wetenschappen uit de wijsbegeerte, kan dat alleen als we daarmee bedoelen: emancipatie van die wetenschappen die daarin waren opgenomen uit het wijsgerig systeem van Aristoteles. (Maar sommige van de bovengenoemde wetenschappen zijn daarin zelfs nooit opgenomen geweest.)

En ook na de verzelfstandiging van de wetenschappen is het beeld niet zo simpel als de auteur het doet voorkomen. De ontwikkeling van de astronomie b.v. is eeuwenlang tegengehouden door het gezag van Aristoteles, zodat het heliocentrisch wereldbeeld, dat in de Oudheid al wel geopperd is, geen aanhangers vond. En onder invloed van de skepsis, die de heersende filosofische richting in de school van Plato (Midden-Akademie) geworden was, hebben de belangrijkste artsenscholen uit de laatste eeuwen voor Christus de anatomie als grondslag voor de medische wetenschap afgewezen. Ondanks mijn bezwaren bevat het boek wel waardevolle uitgangspunten. Het is in markante stijl geschreven, maar mist de fijne afwerking, die voor Begemann's andere publicaties zo kenmerkend was. (Enkele details: „Formative period” is een gewone Engelse uitdrukking voor „beginperiode”; het verwijt aan het adres van Guthrie (p. 46) kan daarmee vervallen. Op p. 79 is het fragment van Herakleitos (DK 35) onjuist geciteerd. De naam van Chryssippos is (met dubbel s) consequent fout gespeld (p. 85, 111). Bij de weergave van de systematiek van Vollenhoven rekent Begemann het Realisme ten onrechte bij de richtingen, die de wet binnen de kosmos zoeken (p. 106). Men verwijt mij niet, dat ik spijkers op laag water zoek: een dergelijke akribie zou mij door de auteur, als vrucht van zijn eigen onderwijs, in dank zijn afgenomen.)

W. Mak, Aalten

Kerknieuws

Persverklaring — Een vijftal leden van de Geref. Kerken Vrijgemaakt, binnen en buiten verband, heeft zich kort geleden beraden over het vraagstuk van de gescheidenheid tussen beide kerken. Zij willen proberen een bescheiden bijdrage te leveren aan het zoeken naar en het openen van mogelijkheden om in de weg van daadwerkelijke gehoorzaamheid aan de H. Schrift, zoals die door de Drie Formulieren van Enigheid wordt nagesproken, te komen tot herstel van de kerkelijke eenheid. Zij weten zich daartoe geroepen door Christus' opdracht: 'dat zij allen één zijn', en door de overtuiging dat 'wij elkaar onvergetelijk dienen te zijn'. Zij wijzen 'onkerkelijk' handelen nadrukkelijk af. Zij zijn van mening dat de weg van de eenheid uiteindelijk door de kerken gegaan zal moeten worden, maar willen proberen in de weg van voortgezet beraad daaraan een bijdrage te leveren. Het contactadres van bedoelde leden is: Brahmstraat 44, Nijkerk.

Verklaring — De Raad van de Gereformeerde Kerk (Vrijgemaakt B.V.) van Amsterdam-West, rechtens vertegenwoordigende de Gemeente van Amsterdam-West en: de Raad van de Gereformeerde Kerk (Vrijgemaakt B.V.) van Amsterdam-Zuid, rechtens vertegenwoordigende de Gemeente van Amsterdam-Zuid, gehoord: de Gemeenten, waarover en waarin zij als colleges van opzieners en diakenen zijn gesteld, constateren,

Jaarvergadering „Opbouw”

Graag maken wij U alvast attent op de jaarvergadering van de Gereformeerde Persvereniging „Opbouw”. Deze zal gehouden worden op zaterdag 3 april in de Jeruzalemkerk te Utrecht. Nadere mededelingen volgen zo spoedig mogelijk.

Het Bestuur

dat beide gemeenten vakant zijn en een afzonderlijk voortbestaan niet langer verantwoord is wegens onder meer een sterke teruggang van de ledentallen, maar een onmiddellijke vereniging op bezwaren stuit, verklaren hierbij te zijn overeengekomen:

- tot vereniging van beide kerken over te gaan, zodra dit mogelijk en verantwoord is;
- op korte termijn te zoeken naar een vergadergelegenheid, waarin de kerkdiensten gezamenlijk kunnen worden gehouden;
- gezaamenlijk een predikant te beroepen;
- de uit de gezamenlijke bijeenkomsten voortvloeiende kosten ieder voor de helft te dragen;
- de opbrengst van kollekten in gezamenlijke kerkdiensten gelijkmatig over beide kerken te verdelen.

Aldus opgemaakt en ondertekend te Amsterdam, 28 januari 1976.

Namens de Kerkeraad van Amsterdam-West, w.g. G. Dijkema, praeses w.g. J. de Boer, scriba.

Namens de Kerkeraad van Amsterdam-Zuid, w.g. D. Kuijper, praeses w.g. H. Mevius, scriba.

Samenvoeging van de Evangelisatiecommissies van de Geref. Kerk Zaanstreek-Centrum en de Chr. Geref. Kerk te Wormerveer — Na een jaar van intensieve samenwerking tussen de evangelisatiecommissies van de Geref. Kerk en de Chr. Geref. Kerk zijn deze per 23-1-'76 samengesmolten tot een commissie.

In het kader van de toenadering van beide gemeenten is dit een van de wegen om elkaar als gemeenten van Jezus Christus te leren kennen.

De lopende projecten zijn: 1. Kinderclub. 2. Verspreiding van een evangelisatieblad. 3. Het bezoeken van patienten die weinig bezoek krijgen in een verpleeghuis.

De commissie is verantwoording aan beide kerkeraden schuldig. Als adviseurs zullen Ds v. d. Klis (Chr. Geref.) en Ds P. Dekker (Geref.) optreden.

Het secretariaat is gevestigd: Wandelweg 126, Wormerveer, tel. 075-289868. J. H. A. Schmits, secr.

Wat het zwaarste weegt — In het kerkeradsverslag van 's-Gravenhage lezen we: aandacht wordt geschonken aan het punt „de functionalisering van het kerkverband”. De vraag rijst of het niet wenselijk is, de Chr. Geref. dep. te betrekken bij de formulering van het nieuwe akkoord van kerkelijk samenleven. De brs. zijn 't erover

eens dat de eenheid van die naar Christus genoemd zijn, moet prevaleren boven de gescheidenheid, ook als die eenheid gepaard zou moeten gaan met een k.o. als bij de Chr. Geref. kerken in gebruik.

Landelijke vergadering Gereformeerde Kerken (Vrijgem. buiten verband) — Tijdens de vergadering van 7 februari 1976 hebben de afgevaardigden van de kerken de volgende personen in het moderamen gekozen: eerste voorzitter: ds W. Vis uit Kampen, tweede voorzitter: ds C. van Leeuwen uit Bilthoven, eerste sekretaris: H. L. Faber uit Haren, tweede sekretaris: ds J. D. Houtman uit Wezep. Eventuele korrespondentie voor de landelijke vergadering te richten aan de eerste sekretaris: H. L. Faber, Nieuwlandseweg 32, Haren (Gr.), tel. 050-345410.

COGMA — Contact Orgaan Gereformeerde Militairen en Alleenstaanden.

Commissie „Buitenland” Chr. Gereformeerde Kerken.

Tijdens de conferentie van 31 jan. 1976 welke door bovengenoemde commissies werd belegd in het Protestant Militair Tehuis te Ede werd o.a. gesproken over de geestelijke verzorging van onze gezinnen in West-Duitsland.

Deze conferentie werd door tal van legerpredikanten c.q. reserve-legerpredikanten, alsmede door deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen, bijgewoond.

Naar aanleiding van de gevoerde discussies werd het navolgende persverslag opgemaakt:

- We dienen te blijven zorgen voor een goede samenwerking van onze kant met de leger- en luchtmachtspredikanten, immers zij zijn in eerste instantie de aangewezen personen die in West-Duitsland zijn benoemd als de geestelijke verzorgers.
- Bij alle verscheidenheid in de Protestantse geestelijke verzorging, dienen we in gehoorzaamheid aan de Heilige Schrift, begrip op te brengen voor de werkwijze op de diverse bases en garnizoenen, mede omdat de Protestants geestelijke verzorging alle christenen tracht te benaderen.
- De bezoeken aan de gezinnen die vanuit de genoemde commissies gebracht worden, dienen te worden gezien als een Christelijke handreiking vanuit de kerken in Nederland, teneinde de band met de vaderlandse kerk te behouden en

een terugkeer tot die kerken mogelijk te maken.
d. De problematiek omtrent de alleenstaanden zal op een volgende vergadering aan de orde gesteld worden.

Namens de vergadering,
H. J. Bosch,
J. Koning

Nieuws uit breder kring

Correspondentie met buitenlandse kerken — De generale synode van de Geref. (Dopper-) Kerk in Zuid-Afrika, die momenteel in Potchefstroom bijeen is, heeft met circa 140 stemmen voor en 30 tegen besloten de correspondentiebanden met de (syn.) Gereformeerde kerken in Nederland definitief te verbreken. Zij kwam tot dit besluit op primair theologische gronden. De letterlijke tekst van het synodebesluit luidt: „De synode van '76 van de Gereformeerde kerk in Zuid-Afrika constateert met diepe droefheid dat de Gereformeerde kerken in Nederland niet langer met de Gereformeerde kerken in Zuid-Afrika één zijn in leer, dienst en tucht. Zij constateert verder dat de Nederlandse kerken door hun optreden de correspondentie in enger zinnig in geest en betekenis verbroken hebben.”

Centraal in de discussie over deze zaak stond het tolereren binnen de (syn.) Gereformeerde kerken in Nederland van leerstellige dwalingen als die van prof. dr. H. M. Kuitert en dr. H. Wiersinga. De Doppersynode zal zich komende weken ook nog moeten bezig houden met een verzoek om correspondentie aan de gaan van de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt buiten verband) in Nederland en met een brief van de laatstgehouden generale synode van de Gereformeerde kerk (vrijgem.) in Kampen.

PERSBERICHT — Huilende mensen, zoekend in de puinhopen van Guatemala, naar vermiste dierbaren. Reeds zijn duizend doden en vijfduizend gewonden geregistreerd, vooral onder de krottenwijken van de stad Guatemala. De stichting „Woord en Daad” heeft daarom meteen haar giro (30.20.900) te Velp G.) opengesteld voor de leniging van de grootste nood. De gelden zullen rechtstreeks worden overgemaakt aan een comité van reformatorische en evangelische christenen in Guatemala, met wie de Stichting „Woord en Daad” in verbinding staat.

Namens de Stichting Reformatorische Hulpactie „Woord en Daad”
I. 't Lam (secr.)
St. Hubertuslaan 22, Gorinchem. Tel. 01830-23604.

STUDENTENLEVEN

Sola Scriptura

Voor het studentendispuut „Sola Scriptura”, uitgaande van de „Civitas Studiosorum in Fundamento Reformato”, hoopt op D.V. 25 februari a.s. om 19.00 uur in Cuna, Nieuwe Gracht 32 te Utrecht dhr. W. M. van Andel te spreken over het onderwerp: „Mens en Geweld”.

Belangstellenden van harte welkom.

DEN HAM (Ov.)

In prachtige bosrijke omgeving

VAKANTIEHUISJES te huur

(geen camping)

Bezet 3/7—7/8. Pinkstereen nog vrij

Telefoon 05495-1617

GEVRAAGD

campingbeheerder

(liefst jong echtpaar die van aanpakken weten, waarvan de man ook kleine reparaties kan verrichten.)

Brieven met uitvoerige gegevens onder nr. 132 bureau „Opbouw”, Nooitgedacht 3, Zeist.

Voor al uw

handels- en familie drukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — Zeist

Prot. Chr. Bejaardencentrum „DE HAVEN” — Spakenburg-Bunschoten
zou gaarne in kontakt komen met een

HOOFD VERZORGING

Bent U een verpleegster A of B met moderne opvattingen betreffende beleid en leiding geven
Kunt U dit combineren met „ouderwetse” opvattingen over verantwoordelijkheid en naastenliefde?
Dan hebben onze 105 bejaarden U dringend nodig!
Salariëring en rechtspositie volgens de C.A.O. voor bejaardentehuizen.
Mooie woonruimte aanwezig.
Wenst U voor U reflecteert meer informatie?
Bel tel. 03499-2024 — vraag naar Dhr. van Veen.

Sollicitaties richten aan de directeur van Bejaardencentrum „De Haven” — Op de ree 161 — Bunschoten.

Ons vakantie-reisplan 1976

OOSTENRIJK

Deze unieke Jongerenreis naar het Bregenzerwäld gaan wij dit jaar weer doen voor de 17de keer.

Door de vele aanvragen gaan wij dit jaar meer reizen organiseren; door verandering van boerderij in het bergdorp Schwarzenberg biedt ons dit meer comfort; en volop te genieten van het prachtige „Vorarl-gebergte”.

Bij de prijs is alles inbegrepen, verzekering, bustocht, etc.

De data zijn als volgt:

21 juni t.m. 30 juni	f 425,—
1 juli t.m. 10 juli	f 425,—
12 juli t.m. 21 juli	f 425,—
26 juli t.m. 4 aug.	f 425,—
9 aug. t.m. 18 aug.	f 425,—

Wintersport bij genoeg deelname.

23 dec. 1976 t.m. 4 januari 1977 f 555,—.

Folders op aanvraag.

Aanmelden bij de kampleider

Jan Wijnsma,
Langgrouwsterwei 39 - Nijkerk (O.D.) Post Metslawier
tel. 05192-293

VERSCHENEN:

de tweede druk van:

Brood in Bethlehem

door Drs H. de Jong

Zes preken over het boek Ruth.
70 pagina's houtvrij papier. Prijs f 6,90
Omslagontwerp Marc de Klijn.

Verkrijgbaar bij de boekhandel en rechtstreeks bij:

Uitg. Buijten & Schipperheijn - Amsterdam

Valkenburgerstraat 106 — Postgiro 22960

(Denk bij rechtstreekse bestellingen aan de portokosten ad f 1,30).

— PLAATS UW FAMILIEBERICHTEN IN DIT BLAD ! —

Redactieleden

Drs H. de Jong
Mr. dr J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit
Dr H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

K. Muller
H. Pootlaan 242,
Alkmaar
Telefoon 072-16767

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 30,— per jaar of
f 16,— per half jaar.
Buitenland f 40,— p.j.
of f 57,50 p. luchtpost

Giro 40 49 45

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen: uiterlijk tot 15 november.

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie
Merelhoven 273
Capelle aan den IJssel
Tel. 010 - 50.41.78

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.